

Riigiettevõtte tekitamine jättis riigi **infosulgu**

Eesti Geoloogiakeskuse muutmine riigieelarvelisest asutusest riigifirmaks oli viga, mille tagasipööramine võimaldaks veel järelejäanud kompetentsi põhjal luua maa- ja loodusvarasid uuriva ning haldava keskuse, mis annab riigile kiiret ja adekvaatset infot teadmistepõhiste otsuste vastuvõtmiseks.

1996. aastal lõpetas Eesti Geoloogiakeskus tegevuse riigieelarvelise uurimisasutusena ning muutus riigiettevõtteks, Eesti Geoloogiakeskus OÜks. Peaaegu 20aastane kogemus, mille välitel on kogu riigi maapõue ressursside strateegiline info on koondatud äriühingusse, on näiliselt kokku hoidnud küll hulga eelarveraha, kuid samas on riigil kadunud võimalus saada kiirelt taustinformatsiooni otsuste tegemiseks.

Osahingult, isegi kui see kuulub riigile, ei tohi mingi informatsiooni küsimusel eirata äritegevust ning konkurentsi reguleerivaid seadusi. Seega, ideid ja vajadusi võib olla küllaga, kuid selle asemel, et enamik neid püsikulude eelarverehana ära lahendada, peab need nüüd planeerima konkreetsete projektidena sisseostetavate teenuste real.

Uut infot juurde ei toodeta. See, et riigil puudub võimalus saada kiiresti ning kallutamata informatsiooni oma maapõue ressursside kohta, on muutumas üha kriitilisemaks. Kogu uue andmestiku kogumine (uuringud, geoloogiline kaardistamine jms) on allutatud riigihangete raamistikule, mis tähendab enamasti odava pakkumise eelistamist. Seetõttu on viimase 20 aasta jooksul peamiselt tegeletud nõukogude ajal kogutud andmete töötlemisega. Uut, kaasaja nõudmistele vastavat kvalitatiivset infot on juurde toodetud ebapiisavalt.

Seetõttu ongi peamiseks strateegilisi maavarasid puudutava info tootjaks valdavalt arendajad. Tänu viimastel aastatel aktiveerunud kolmandale sektorile on arendajatel uusi uuringuid aga järjest raskem alustada ning nende toodetut peetakse toimuvates aruteludes sageli kallutatuks.

Seetõttu on ka paljud avalikud arutelud, mis puudutavad geoloogilise keskkonna mõjusid, muutunud faktipõhise argumenteerimise asemel emotsionaalseteks vaidlusteks.

ANDRES MARANDI
geoloog

”
Kogu teenitud raha kulub sotsiaalsete kohustuste täitmisele.

Kui juba loodukaitsealasad hakatakse määratlema pendlimeetodil, siis näitab see, et riigil, kes on maaressursside haldaja, puudub nn majasisene andmestik, oskusteave ja inimressursid kiireks ja adekvaatseks reageeringuks. Riik peab nimelt diskuteerimiseks vajaliku taustinfo sisse ostma konsultantidelt, sh iseenda omandis olevalt EGK-lt riigihanke korras.

Eestis väiksuse tõttu on inimestevahelised suhted tähtsad ja seetõttu on asi toiminud tõsiste skandaalideta. Kui andmete kuuluvus ja kättesaadavus loksus umbes 15 aastaga vaikselt paika ning andmete vaatamise eest tavakasutaja enam maksma ei pea, siis konkurentsi seisukohast on näiteks geoloogiafondi asukoht ning kasutustingimused oluline konkurentsitingimuste rikkumine.

Kummaline konkurents. Nii näiteks laekuvad kõik Eestis tehtavad maavarade uuringute aruanded kohustuslikus korras fondi, andes geoloogiakeskusele ilmselge konkurentsielise teatud laadi teenuste pakkumisel. Sama imelikud on mõningad riigile kuuluva sihtasutuse Keskkonnuuringute Keskus tehtud toetused, kus raha on antud kindlate seadmete soetamiseks (nt puuraukude karrotaazi seade), muutes EKG sisuliselt ainsaks võimalikuks hangetele kvalifitseeruvaks teenusepakkujaks riigis.

Omanikupoolne investering oma ettevõtteesse on täiesti tavaline tegevus, aga sellegipoolest jääb küsitavaks, kas see peaks sellist teed pidi toimuma.

2012. aasta finantstulemuste põhjal oli EGK kahjumis. Majandusaruandes tunnistab juhatus, et 2013 võib olukord veel hullemaks minna, kuna maavarade uuringute maht on riigi poliitika tõttu vähenenud ning lisaks on ebaselged riigi plaanid seireprogrammidega, mis võivad veelgi käivet vähendada. Võrreldes EKG majandustulemusi siseturul konkureerivate konsultatsioonifirmadega (AS Maves, OÜ Steiger) ilmneb, et käibelt on EGK veel neist ees, kuid kogu teenitud raha kulub nn sotsiaalsete kohustuste täitmisele (info avalikustamine, avaliku sektori nõustamine, teaduse populariseerimine jne).

Uue juhatuse konkursil nõuti kandidaatidelt ettekujutust, milliseid teenuseid võiks EGK pakuda piiri taha. Loogilisem lahendus oleks siiski riigiteenistuse taastamine.